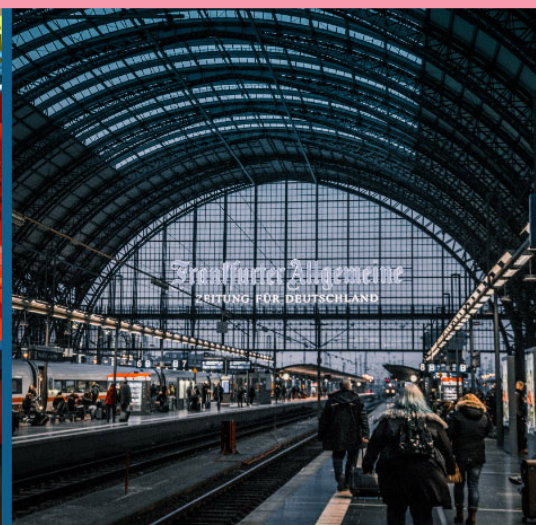

Наукові перспективи
Видавнича група

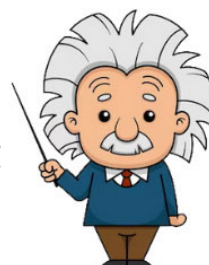
MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

*Svazek LXIX mezinárodní
kolektivní monografie*

Česká republika
2026

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd
(Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné
správě“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)
Mezinárodní poradenská společnost "Sidcon" (Kyjev, Ukrajina)
Evropské lyceum "Vědecké perspektivy" (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2026

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of
Sciences (Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)
International Consulting company "Sidcon" (Kyiv, Ukraine)
European Lyceum "Scientific Perspectives" (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

69-th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2026

ISBN 978-617-8614-37-9
<https://doi.org/10.52058/69-2026>
UDC 001.32: 1/3] (477) (02)
C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 225-1/2026 ze dne 08. června 2026)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Partnerskými akademickými mezinárodními vydavateli monografie jsou: TOJELT, Paradigm Journal a Shanlax International Journal of Education

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Česká republika)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Ukrajina)
Savvas Mavridis - profesor na Mezinárodní řecké univerzitě v oddělení marketingu a cestovního ruchu, Veřejná instituce (Greece)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Ukrajina)
Humeir Huseyn Akhmedov - doktor pedagogických věd, profesor (Ázerbájdžán)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Česká republika)
Vladimír Bačšín - docent ekonomie (Slovensko)
Ahmet Selcuk Akdemir - doktor věd, profesor, Malatya Turgut Ozal University (Turecko)
Peter Ošváth - docent práva (Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Ukrajina)
Dina Dashevskaya - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Izrael)
R. Ahmad Zaki El Islami - docent, PhD, profesor katedry vědy a vzdělávání, fakulty pedagogiky a vzdělávání, univerzity Sultan Ageng Tirtayasa (Indonésie)
Dr. Mutmaina - přednášející, univerzita Al Asyariah Mandar Sulawesi Barat, Indonésie, mimořádný profesor, katedra vzdělávání, univerzita GlobalNxt, Malajsie (Malajsie)
Said M. Ismail - PhD, profesor, profesor katedry angličtiny, fakulta přírodních a humanitních věd, univerzita prince Sattama bin Abdulazize, Al-Charj (Saúdská Arábie)
Galandarov, Vagif Kalender - MD, PhD, profesor, profesor katedry chirurgických nemocí, ázerbájdžánská lékařská univerzita (Ázerbájdžán)
Dr. Jane Gakenya Njoroge - profesor, Kenyatta University, (Keňa)
Diana Ibarra Santacruz - profesorka, University of Nariño, (Kolumbie)
Helda Alicia Hidalgo Davila - profesor, University of Nariño, (Kolumbie)
Myujkan Mammadzada - doktor filozofie v oboru pedagogika, Vojenský výzkumný ústav Univerzity národní obrany, Baku (Ázerbájdžán)
Zeynalova Nigar Eldar Kizy - doktorka pedagogických věd, docentka, ředitelka Centra pro inkluzivní vzdělávání, Ázerbájdžánská univerzita jazyků (Ázerbájdžán)
Nani Gvarišvili - doktorka biologických věd, docentka, Státní univerzita Šoty Rustaveliho v Batumi, Batumi (Gruzie)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: LXIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2026. str. 672

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

§1.1 РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ІСТОРИЧНІЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ У ДІТЕЙ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА (Губарєва Д.В., ПУ «Інститут прикладної педагогіки», Сергієнко В.С., ПУ «Інститут прикладної педагогіки») **11**

ODDÍL 2. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU

§2.1 EXTERNAL SUSTAINABILITY OF UKRAINE'S ECONOMY DURING THE WAR: CHALLENGES, RISKS, AND PROSPECTS (Dmytriv V.I., West Ukrainian National University) **25**

§2.2 OPTIMIZATION OF FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT AS A FACTOR IN ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF BANKING INSTITUTIONS (Humenyuk O.H., Chortkiv Educational and Scientific Institute of Entrepreneurship and Business of the West Ukrainian National University) **35**

§2.3 ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД, ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ (Андрушків Р.Ю., Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу Західноукраїнського національного університету) **55**

§2.4 ОЦІНКА ВПЛИВУ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ (Ватаманюк-Зелінська У.З., Львівський національний університет імені Івана Франка) **105**

ODDÍL 3.

PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE

§3.1 AI TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH LANGUAGE EDUCATION: PEDAGOGICAL AND ORGANIZATIONAL-ECONOMIC ASPECTS OF IMPLEMENTATION **130**
(Demchenko N., Kruty Heroes Military Institute of Telecommunications and Information Technology)

§3.2 FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN THE PROCESS OF TRAINING **144**
(Halushchak V., Chortkiv Educational and Scientific Institute of Entrepreneurship and Business of the Western Ukrainian National University)

§3.3 COLOR AS A MEANS OF ARTISTIC EXPRESSION IN THE VISUAL ARTS **168**
(Kapran O., Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko)

§3.4 ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES VS. EXAM READINESS: A COMPARATIVE ANALYSIS **180**
(Lichman L.Yu., Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Mykhailenko L.A., Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kositska O.M., Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Samarin A.K., Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Brodska L.V., Uzhhorod National University)

§3.5 THE IMPACT OF HIGHER NERVOUS ACTIVITY TYPES ON THE HUMAN ORGANISM FROM A PSYCHOPHYSIOLOGICAL PERSPECTIVE **192**
(Ovchinnikova L.O., Sumy City Council Municipal Institution – Sumy Children’s Music School No. 4)

§3.6 САКРАЛЬНИЙ ДОСВІД ЯК ОСЦИЛЯЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУФІЙСЬКОГО ЗІКРУ ТА ПСИХОДЕЛІЧНИХ ПРАКТИК **205**
(Білокопитова Н.І., Запорізький національний університет, Ель Гуессаб Карім, Запорізький національний університет)

§3.7 ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА САМОСТІЙНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВИТИ **225**
(Божко Н.В., Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Коваленко О.Е., Харківський національний університет)

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

ім. В. Н. Каразіна, **Брюханова Н.О.**, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, **Гресь Л.О.**, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна)

§3.8 ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТЯН І НАУКОВЦІВ (Вдовіна О.О., Національний університет оборони України, Тищенко М.Г., Національний університет оборони України) **243**

§3.9 ФРАНСУА ВІЙОН У ХУДОЖНЬОМУ МИСЛЕННІ РОБЕРТА ЛЬЮІСА СТВЕНСОНА І ВІКТОРА ДОМОНТОВИЧА (Гальчук О.В., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка) **259**

§3.10 ЗНАМЕННІ ІСПАНСЬКІ ЛЕКЦІЙНІ ДИСКУРСИ ПРО СОЦІАЛЬНУ ПЕДАГОГІКУ (1900–1920-І РОКИ) (Зайченко Н.І., Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка) **279**

§3.11 ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ (Зелененька І.А., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Ткаченко В.І., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Колядич Ю.В., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського) **298**

§3.12 НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (Канішевська Л.В., Інститут проблем виховання НАПН України, Лесик А.С., Бердянський державний педагогічний університет) **312**

ODDÍL 4. PRÁVNÍ VĚDY

§4.1 АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ МЕДІАЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ (Кірик А.Ю., Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова) **330**

§3.9 *ФРАНСУА ВІЙОН У ХУДОЖНЬОМУ МИСЛЕННІ РОБЕРТА ЛЬЮІСА СТВЕНСОНА І ВІКТОРА ДОМОНТОВИЧА (Гальчук О.В., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)*

Вступ. Уже не одне століття увагу дослідників і митців привертає постать французького поета Франсуа Війона. З одного боку, за ним закріпилася дефініція першого національного поета Франції, а з другого, – навколо імені Війона множаться різножанрові версії його життя, які продовжують формувати міфологію поета. Нестача документальних підтверджень щодо життя Війона і водночас автобіографічні мотиви його творів, відвертість яких межує з наративом провокації, відкривають широкий простір для авторських інтерпретацій. Вважаємо, що активна художня рецепція постаті Війона зумовлена кількома чинниками: можливістю розгорнути дискурс епохи Середньовіччя, суперечливість якої чи не найповніше втілив саме цей поет; перспективою осмислити архетип «поет-маргінал» чи «поет у межовій ситуації»; потребою окреслити зв'язок між реальним і поетичним «портретом» митця.

Художній образ Війона постає через систему мотивів, які залежно від авторського задуму увиразнюються у творах різних жанрів. Це «Війон як поет і злочинець», який блазнює навіть перед обличчям шибениці. Це «Війон як голос Середньовіччя», що озвучує його моральні цінності і суспільні язви. Це «Війон – амбівалентна особистість», яка хитається між земним і божественним, між грішним і праведним, між поезією творчості і прозою виживання. Це «Війон як маска поета поза часом»: митець у протистоянні з усіма інституціями держави, де його творчість є формою протесту.

Художня рецепція Війона демонструє, що інтерпретація образу поета залежить не лише від авторської індивідуальності, а й від типу історичної

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

свідомості, у межах якої формується той чи той текст. В одних випадках Війон постає історично конкретно, психологічно суперечливою особистістю, зануреною в соціальні та екзистенційні конфлікти своєї доби; в інших – перетворюється на архетип митця-бунтаря, символ культурного перелому або інтелектуальну модель осмислення кризи європейської цивілізації. Таким чином, рецепція образу Війона виявляє не лише еволюцію уявлень про самого поета, а й зміну способів осмислення людини в культурі. Особливо показовими у цьому контексті є твори Роберта Льюїса Стівенсона «Ночівля Франсуа Війона» та Віктора Домонтовича «Франсуа Війон». Попри звернення до спільного історичного персонажа, письменники репрезентують принципово різні моделі художнього мислення. У Стівенсона Війон постає передусім як екзистенційно нестабільний суб'єкт межової ситуації, внутрішньо розщеплений між творчістю, злочином, страхом і моральним вибором. Натомість у Домонтовича образ Війона набуває історіософського й культурологічного виміру: поет перетворюється на знак переходової епохи та спосіб осмислення антропологічної кризи модерного світу.

Відтак у дослідженні пропонуємо розглядати твори Стівенсона і Домонтовича не лише як різні версії художньої біографії Війона, а як дві моделі історичної свідомості. Перша – історико-психологічна й екзистенційна – зосереджена на внутрішній суперечливості людини та її поведінці в межовій ситуації. Друга – інтелектуально-історіософська – осмислює постать поета як культурний код епохального зламу та інструмент рефлексії над історією культури.

В українському літературознавстві про зацікавлення Віктора Домонтовича (Петрова) добою Середньовіччя зауважувала С. Павличко: «Історіософські погляди Петрова мають три типові аспекти: дискретність часу й осібність окремих епох, зв'язок між ними за принципом заперечення і,

нарешті, відмова від ідеї розвитку. У центрі аналізу три епохи: Середньовіччя, Новий час і Наш час» [3, С. 317–318]. Осмислення письменником постаті Війона досліджувала О. Новик [2]. Науковиця доводить, що, послугуючись образом французького поета, український письменник проєкує зміни, які відбувалися в ньому під впливом кризи суспільної і особистої, на людину початку ХХ століття. Потреба окреслити не тільки оригінальність авторської інтерпретації, а й тяглість традиції художньої рецепції образу Війона, зумовлює актуальність порівняльної студії «Стівенсон – Домонтович». Особливо з огляду на активне переосмислення інтелектуальної прози Віктора Домонтовича і потреби дослідження актуальної теми історичної суб'єктності й антропологічної кризи.

Мета дослідження – визначити характерні риси двох інтерпретаційних моделей образу Війона. Під першою розуміємо неоромантичну модель Стівенсона, під другою – інтелектуально-неокласицистичну Віктора Домонтовича. Завданнями дослідження є дослідити механізми художньої рецепції образу Війона; виокремити моделі культурної пам'яті, реалізовані у творах Стівенсона і Домонтовича; простежити трансформацію образу митця в різних естетичних системах.

Об'єктами аналізу є оповідання «Ночівля Франсуа Війона» Стівенсона і повість Віктора Домонтовича «Франсуа Війон». Основним у дослідженні є порівняльно-типологічний метод, який дає змогу зіставити дві моделі художньої рецепції образу Війона. Також використано підходи рецептивної естетики, елементи біографічного методу, наратологічний і психоаналітичний підходи, культурно-історичний метод.

Виклад основного матеріалу. Постать Війона із впевненістю можна зарахувати до парадоксальних, що постала на перетині історичного і міфологічного. Адже реципієнт його творчості зіштовхується з поєднанням

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

фактографічної біографічної «порожнечі» й ліричної автобіографічної «надмірності». Особливо після переважання анонімного авторства в середньовічній літературі його відвертість сприймається як новизна, виклик чи навіть провокація. Водночас її оприявлення у ліричних творах Війона прокладає місток до ренесансної концепції авторства з її орієнтацією на свідоме перетворення «тексту життя» в художній текст і у тім числі й міфологічний текст. Навіть одна з перших літературних інтерпретацій постаті Війона – поява його у творі Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель» – виразно тяжіє до міфологічної інтерпретації. У Рабле має місце «дописування» біографії поета, який нібито після свого зникнення опинився в Пуатьє, де став кліриком. Спираючись на те, що серед віршів Війона є написані пуатеневською говіркою, автор епопеї «Гаргантюа і Пантагрюель», по суті, пропонує версію біографії митця, який знаходить внутрішній спокій після бурхливої молодості. Така метаморфоза поета, у творчості якого надзвичайно потужні антиклерикальні мотиви, цілком в раблезіанському стилі: його персонаж, чернець Жан, так само не відзначався ретельністю в богослужінні, проте засновує Телемське абатство, що живе за принципом «Роби, що хочеш!».

Хоча англійський неоромантик Стівенсон відмовляється від іронічно-комічної інтерпретації образу Війона, він, як і гуманіст Рабле, вписує постать середньовічного поета в проблемне коло своєї творчості. У дебютному оповіданні «Ночівля Франсуа Війона» (1877) письменник порушує питання двоїстості людської натури, випадку, екзистенційного вибору. Власне ті питання, що в різних варіантах осмислюватимуться в усіх його творах, особливо в текстах психоаналітичного характеру – «Маркхейм», «Химерна історія доктора Джекїла і містера Хайда». На відміну від цих творів, у «Ночівлі...» у фокусі авторської уваги не вигаданий персонаж, а реальний

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

поет XV ст. У Стівенсона він насамперед людина пізнього Середньовіччя, занурена в матеріальність життя, страх смерті, тілесність, злочин, випадковість існування.

Характерно, що того самого року як доповнення до оповідання був написаний есей «Франсуа Війон, студент, поет і зламувач» («François Villon, student, poet, housebreaker») [5]. Якщо в «Ночівлі...» Стівенсон вихоплює окремих фрагментів життя поета, то в есеї створює цілісний літературний портрет та аналізує особистість Війона. Основні аспекти образу найвідомішого французького митця Середньовіччя заявлені автором уже в назві твору: «студент», «поет», «зламувач». Розкриваючи іпостась Війона-«студента», письменник говорить про його навчання на факультеті мистецтв у Сорбонні, де той отримав ступінь бакалавра та магістра, що контрастуватиме з його подальшим життям. Аналізуючи ліричну спадщину Війона («Малий» та «Великий заповіт»), Стівенсон змальовує сутність «поета», чия творчість вирізняється глибокою щирістю, поєднаною з гротеском та іронією. Але водночас підкреслює, що Війон – «зламувач», який брав участь у крадіжках, у тому числі в пограбуванні Наваррського коледжу, за що потрапляв до в'язниці та перебував під загрозою страти. Таким чином, в есеї Стівенсон аргументує свою інтерпретаторську позицію щодо Війона як суперечливої постаті. Позицію, яку вперше озвучив в оповіданні «Ночівля Франсуа Війона», де зобразив митця не романтичним героєм, а людиною «низької» культури, яка поєднує геній із вульгарністю, боягузством та злочинною діяльністю.

У «Ночівлі Франсуа Війона», що, на нашу думку, більше відповідає визначенню «психологічний етюд», зовнішній подієвий план – це лише кілька змін декорацій. Стівенсона змалював один епізод із життя поета в Парижі 1456 року: в холодну осінню ніч Війон разом із товаришами в хатинці на цвинтарі, потім ховається в закинутому будинку, а далі потрапляє до оселі

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

заможного самотнього лицаря, де знаходить прихисток на кілька годин і в розмовах добуває до світанку. Натомість враження щільності тексту і певного масштабування зображеного надають пережите персонажами контрастне чергування емоційних реєстрів та філософське осердя твору, яким є дискусія Війона і Енгеррана де ля Феє про добро і зло в людині. Відтак «ночівля» в назві твору – не стільки сюжетний факт, скільки стан душі Війона, де панує «ніч» – екзистенційна «темрява», у якій проходить буття французького поета.

У «Ночівлі...», вважаємо, є кілька психологічних і екзистенційних хронотопів, де «ніч» є лише одним із них. Перший і найбільш виразний хронотоп утворюють топоси, пов'язані зі сферою Танатоса. Це цвинтар, де розташована хатинка як тимчасовий прихисток Війона і його ватаги, згадка про дорогу Сен-Дені, яка веде до шибениці, вбивство Тевенена, одного з сумнівного товариства поета, труп жінки в закинутому будинку, на який наткнувся Війон. Так топос смерті матеріалізується, тоді як «теоретичне» окреслення отримує в розмові-дискусії поета і лицаря. Другий топос – ніч. Це простір тимчасовості, нестійкості й небезпеки: час, коли бездомний Війон особливо гостро відчуває своє відчуження і незахищеність, постійний перехід з одного не-свого простору в інший (хатина на цвинтарі – вулиці Парижа – закинутий будинок – чуже помешкання); час скоєння злочину (вбивство Тевенена, пограбування самого Війона, його власне мародерство, планування крадіжки в домі заможного дворянина). Але це і час невизначеності Війона щодо власної ідентичності. Якщо вже перша згадка про поета вказує на його іронічний погляд на світ і освіченість через визначення «магістр», оперування античним образом (*«Магістр Франсуа Війон, ще стоячи надвечірньої пори біля вікна таверни, висунув такі два припущення: чи то це поганський Юпітер скубе гусей на Олімпі, а чи це святі янголи линяють»*[4]), через самоіронію і випадки проти авторитетів (*«Йому, всього лишень бідному*

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

магістрів мистецтв, зазначив він, не личить брати на себе сміливість остаточного висновку, коли йдеться про божественні матерії» [4]) і в такий спосіб моделює іпостась «Війон-студент» чи Війона-ваганта, то потім це доповнюється і водночас руйнується іншими його ідентичностями. Так, «Війон-зламувач» постає через образ свого оточення. Автор використовує антитезу, щоб підкреслити «Інакшість» Війона і його товариства: у цей холодний вечір, коли вже летить сніг, добропорядні городяни вже сплять у своїх будинках, а ватага Війона – ні. Описуючи її, Стівенсон використовує епітети, які мають оцінне значення: «Старий блазнюватий кюре з Монтаржі»[4], чернець-пікардієць Ніколас, обличчя якого «було сірувате й одутле, як у запійного пияка»[4], Гі Табарі: «його пласкуватий ніс та слинявий рот незаперечно виказували широку й послужливу натуру, перейняту власною тупістю; він став злодієм — так само, як міг стати й найсмирнішим міщанином — внаслідок усевладної випадковості, яка врядує життям гусаків та віслуків у людській подобі»[4]. Монтіньї і Тевенен Пансет: «У першому з них, як у грішному янголі, ще лишались деякі сліди доброго походження та виховання — щось струнке, гнучке й вишукане в поставі, щось орлине й похмуре у виразі обличчя. А Тевенен, горпаха, відчував себе як на коні: сьогодні йому поталанило в одному шахрайстві на передмісті Сен-Жак, а тут ще ввечері він вигравав у Монтіньї» [4]. Автор нерідко вдається до тваринної образності, тим самим підкреслюючи інакшість цих персонажів у людському світі. Без особливого пієтету і також з використанням анімалістичних порівнянь Стівенсон описує і Війона: «Поет був непоказний собою — смаглявий, невисокий і худий, мав запалі щоки й негусті чорні космики. Його двадцять чотири роки озивались у ньому лихоманковою жвавистю. Жадливість уже проклала зморшки в нього під очима, недобрі осміхи позначилися складками біля рота. В обличчі його

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

давалася визнаки боротьба вовка й свині. Гострі й бридкі риси обличчя недвозначно свідчили про відданість різним земним пристрастям. Руки його були короткі й чіпкі, пальці гудзуваті, мов мотузки, — вони весь час миготіли в нього перед лицем рвучкими й виразистими рухами» [4]. Але маємо і мотив подвійної «Інакшості»: навіть серед такого соціального «дна», яким є його оточення, Війон «інший»: поки товариство грає в карти, він пише «Баладу про смажену рибу», шукає вдалу риму. «Невгомонний поет», як його називає Стівенсон, мислить художніми образами. Так, у свисті вітру він чує звуки, що видають на шибениці, бачить фігури, які танцюють під нею. Схоже на алюзію Війонової «Балади про повішених». Так окреслюється ідентичність «Війон-поет», що зроджує в читача думку про його випадкове перебування в такому «товаристві». Але реакція на вбивство Тевенена видає в ньому ще одну ідентичність – «Війона-зламувача», цинічного і боягузливого, якого лякає не сам факт вбивства, а ймовірність бути викритим за співучасть. Він не відмовляється від грошей убитого, які «товариство» ділить між собою. Щоправда, Війон то істерично сміється, намагаючись приховати страх, то починає ридати, за що його обзивають «плаксією». Поки він переживає ці емоційні гойдалки, «товариші» встигають його пограбувати, на що Стівенсон іронічно зауважує: «Мистецька натура часто-густо виявляє себе непристосованою у практичному житті» [4]. Так автор зумисне відтворює емоційну нестабільність персонажів: від страху до бравади, від цинізму до вразливості, від жаху до самоіронії. Контрастне чергування цих психологічних станів посилює внутрішню напругу тексту.

Проте, зосереджуючись на образі Війона, Стівенсон підштовхує до висновку: поетична свідомість не рятує людину від морального розпаду. Так, ховаючись від нічної варти, Війон забігає в закинтий будинок, де натрапляє на тіло мертвої жінки. Без особливого жалю розмірковує про жорстокість

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

світу й іронію долі, адже жінка вмерла, так і не встигнувши витратити гроші, які мала. Можливо, відсутність співчуття можна пояснити тим, що поетшахрай бачить спорідненість їхніх доль і сприймає неминучість наглої смерті. Тож різні ідентичності не утворюють цілісної, а навпаки – розмивають самототожність Війона.

Особливо це показово в епізоді, який є філософським осердям оповідання – Війон у домі заможного лицаря. Тут відбувається зіткнення двох різних способів існування, двох різних поглядів на життя і смерть. Так «ніч» перетворюється і на межовий хронотоп, де відбуватиметься моральне випробування поета. Автор зображує Війона і Енгеррана де ля Фее антагоністами за походженням, за життєвими обставинами, за зовнішністю: *«Перед Війоном постав високий мускулястий худий чоловік, єдине що трохи зігнутий у плечах. Голова його була масивна й правильної форми, ніс приплеснутий при основі, однак з тонким переніссям, що прилягало до сильної і рівної стяжки брів; навколо рота й очей видніла тонка сітка зморщок, а все обличчя обмерезувала густа сива борода, підстрижена чітким квадратом. При світлі миготливої лампи в руці воно виглядало, можливо, шляхетнішим, ніж насправді, але все-таки то було гарне обличчя, більш поважне, аніж розумне, і водночас енергійне, просте й відкрите»* [4]. Але головна їхня відмінність – у різному розумінні моральних принципів, власної гідності, понять «добро» і «зло». У саморепрезентації Війон випереджує питання про власні моральні переконання, бо знає, що його спосіб життя може привести його на шибеницю: *«Я знаю трохи латину й не обділений безліччю вад. Вмію творити канцони, балади, ле, віреле і рондо, а також дуже люблю вино. Народився я на горищі, а якщо помру на шибениці, то це не буде великим дивом»* [4]. Енгерран засуджує таку байдужість до власної долі. Але Війон вважає, що моральність людини визначають

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

обставини народження: «Любий сеньйоре, – відповів Війон, – невже ви гадаєте, що я краду задля втіхи? Я ненавиджу злодійство, як і всяку іншу роботу, як і всяку іншу небезпеку. Коли я бачу шибеницю, у мене зуби цокотять зі страху. Але мені треба їсти, треба жити, треба спілкуватися з якимись людьми. Хай йому чорт! Але ж людина не самотницьке створіння – *Cui Deus feminam tradit*. Зробіть мене чашиником на королівських учтах, зробіть абатом Сен-Дені або баї в Пататраку – тоді й справді я зміню своє життя. Але допоки ви залишите мене бідним спудеєм Франсуа Війоном без шеляга за душею – що ж, моє життя яким було, таким і зостанеться» [4]. Більше того, Війон навіть переконаний, що має честь, тому що не скористався можливістю і не пограбував та не вбив господаря дому. Таким чином, автор зображує Війона людиною без внутрішньої опори. Йому не притаманна вдячність. На це вказує і відкритий фінал оповідання, де, можливо, в майбутньому Війон все ж наважиться пограбувати Енгеррана: «Ну й тупий же стариган, – подумалось йому. – Але цікаво, скільки можуть коштувати оті його келихи?»[4].

Отже, Війон у Стівенсона талановитий, освічений, чутливий, здатний до естетичного переживання і водночас боягузливий, цинічний, злочинний, внутрішньо дезорієнтований. Акцентуючи на екзистенційній нестабільності Війона, на переживанні ним кризи ідентичності, Стівенсон, з одного боку, інтерпретує поета не просто як персонажа, а як модель людини перехідної епохи від Середньовіччя до Ренесансу, між тілесним і духовним, мистецтвом і злочином, ідентичністю і її розпадом. А з другого боку, зображує Війона не тільки митцем давньої епохи, а радше створює маску сучасного модерністського типу суб'єкта доби *fin de siècle*.

І в есеї, і в оповіданні Стівенсон деміфологізує романтичний культ поета. На відміну від Поля Верлена, який інтерпретував Війона в

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

пізньоромантичному сенсі предтечею «проклятих поетів» (свого часу це надихнуло Артюра Рембо на війонівські «репліки» у власній творчості), англійський письменник зображує його людиною з моральною тріщиною, внутрішньо нестабільним, екзистенційно вразливим. У Стівенсона Війон – одночасно історичний, психологічний, екзистенційний, культурний, з домінуванням екзистенційного виміру.

Натомість український письменник Віктор Домонтович запропонував інтелектуалізацію образу Війона і перетворення його на культурний код. Інтерпретація авторського варіанту Війона «культурологічним» дозволяє включити в проблематичне поле твору і проблему культури, і історії, і інтелектуальної гри, і концептуалізації митця.

Повість «Франсуа Війон» складається з кількох розділів: «Янголи й поети», «Яблука й пурпур», «Шляхи падінь і піднесень», «Повстання», «Путі й перепуття». На відміну від Стівенсона, який, хай і в невеличкому епізоді з життя Війона, все ж дотримується хронологічного принципу послідовності подій, Віктор Домонтович підходить до біографічного викладу через розгорнутий вступ «Янголи й поети». У ньому він вдається до притаманної філософсько-психологічному есею мови алегорії, узагальнень і пафосності. Стилізуючи під конфесійний виклад, автор перераховує характерні для середньовічних уявлень положення про світ – від «Земля була пласка» до очікування чергового кінця світу: «*В чеканні кінця світу <...> одні молилися; інші ж тиячили або віддавалися розпусті*» [1, С. 161]. Основну увагу Віктор Домонтович акцентує не на описі економічних чи суспільно-політичних обставин, а на питаннях віри, людських взаємин, філософських ідей. Письменник ставить за мету таким чином окреслити хронотоп буття поета як межову культурну ситуацію пізнього Середньовіччя, у якій починають формуватися ренесансні світоглядні тенденції. У цьому випадку хронотоп

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

постає не лише як категорія просторово-часової організації тексту, а й як спосіб моделювання світогляду та антропологічної концепції людини. Для цього Віктор Домонтович «зіштовхує» дві епохи: описує принцип середньовічної ієрархії («*Людина існувала в своїй прямій і безпосередній підлеглих вищому й цілому, церкві, з одного боку, і панові та громаді, з другого. Підлеглих ця була безумовною. Людина була рабом Божим, кріпаком, паном. Кріпак залежав від пана, пан од сюзерена, сюзерен від короля, король, як і кожен, як і всі, від господа Бога*» [1, С. 164]), на зміну якому приходиться новий світоглядний тип мислення, де відбувається протиставлення «*небесному людське, Богові – природу, богопізнанню – пізнанню речей і природи, вірі – самодостатність розуму*» [1, С. 164]. Якщо в оповіданні Стівенсона хронотоп організований за принципом локалізованої події, що відтворює окремий епізод із життя Війона, то у Віктора Домонтовича він набуває історіософського виміру. Просторово-часові координати розширюються від конкретного дня і місця до категорії «доби», що постає не лише історичним тлом, а способом осмислення світоглядного зламу. На нашу думку, письменник прагне відтворити її зміст і динаміку через ключовий образ янголів: «*Світилами рухали Янголи*» [1, С. 161], «*християнин <...> прагнув ще тут на Землі жити досконалим життям янголів*» [1, С. 162], «*Замість ходити босими й обдертими, як старці або янголи, люди волі ходити пристойно вдягненими...*» [1, С. 165], «*поліція переслідувала тих, що в своєму способі життя наслідували янголів*» [1, С. 165], «*Зневажені янголи, затулюючи обличчя крилами, засоромлено відходили на задній план*» [1, С. 166], «*Безплотні янголи сходили з неба, щоб тут на землі стати поетами*» [1, С. 167], «*Янголи зникли зі світу. За нового часу їх заступили поети*» [1, С. 169]. Повторюваний образ янголів виконує не лише символічну, а й структуротвірну хронотопічну функцію. Він стає своєрідним

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

маркером зміни світоглядних парадигм і дозволяє простежити поступовий перехід від середньовічної картини світу до антропоцентричної моделі Нового часу. Тож паралель, яку Віктор Домонтович проводить із ХХ століттям, не видається штучною. Навпаки – завдяки перегуку епох «доба Війона» стає символом кризової доби, що породжує суперечливих митців, які і «заступили янголів» у своєму «людському світогляді нової людської епохи» [1, С. 169]. Таким чином, «янголи» у письменника – це не лише релігійний символ, а модель втраченої вертикалі буття. Поети ХХ століття «заступають» янголів саме тому, що сакральна картина світу руйнується і функцію медіатора між людиною і трансцендентним перебирає на себе мистецтво.

Отже, у повісті Віктора Домонтовича Війон перестає бути лише історичною особою чи біографічним персонажем. Він перетворюється на культурний знак перехідної доби, в якому концентруються суперечності історичного зламу: між вірою і раціональністю, духовним і земним, колективною ієрархією та новим усвідомленням людської індивідуальності. Саме тому «доба Війона» набуває символічного звучання і виходить за межі XV століття, стаючи моделлю будь-якої кризової епохи. І якщо Стівенсон ставить за мету через образ Війона показати людину в історії, то звернення Віктора Домонтовича до постаті французького поета стає приводом для осмислення історії в людині. Відтак англійський письменник показує героя, зануреного в конкретну подію, тоді як український репрезентує його як точку перетину епохальних процесів і світоглядних зрушень.

Характерно, що ще до появи в тексті імені «Війон», Віктор Домонтович створює образ митця-парадокса: з одного боку, твердить, що «*Поети уподібнювали себе янголам*» [1, С. 167], а з другого боку, – наводить найбільш шокуючі факти легендарної біографії французького поета: «*Його сучасники дали йому можливість існувати – жити вовчим життям злочинця. Якщо не*

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

янгол, то вбивця, бандит і злодій» [1, С. 169], «Уявлення шибениці з юнацьких літ гнітило його свідомість», «Його ганьбили, гнали, принижували, намагалися відібрати йому душу. Били. <...> Роками його тримали в візницях. Випускали, переконавшись, що не житиме, але він жив» [1, С. 169]. Так автор одразу порушує питання ідентичності поета, «розташовуючи» його між янголами і злочинцями.

Починаючи з розділу «Яблука й пурпур», повість Домонтовича зазнає жанрової трансформації: есеїстичний дискурс поступово персоналізується через біографічний сюжет. Письменник ретельно відтворює свою версію життя Франсуа Монкорб'є від самого його народження і до постання ним Франсуа Війоном, акцентуючи на найважливіших обставинах, які сформували майбутнього поета. Це і дитинство в домі капелана Гільйома Війона, який «прикладав багато зусиль, щоб охоронити душу хлопчика від мирських спокус великого міста» [1, С. 171], виховуючи Франсуа в істинах католицької церкви. Уже тоді визначаються дві пристрасті юнака – читання («ці перекази бентежили його уяву, викликали в ньому здивування й страх, напружували його почуття, породжували в ньому візії, і він починав мріяти про такі ж муки й зреченість, про таку ж високу досконалість добродетельності...» [1, С. 172—173]) і воля («Воля, – це було найкраще з усього й поза нею все було забуте, і вже не залишалося місця ні для чого» [1, С. 175]). Вони закладають підґрунтя для мистецької натури Франсуа. Символічним вважаємо образ вогню, за яким любить у кузні спостерігати підліток: «В ньому було щось од непокори, од бунту пекельного каламутного смороду. Був цей огонь дикий, хаотичний, жорстокий, гнівний. Він лякав і одночасно вабив» [1, С. 177]. Його сприймаємо за образ-двійник самого Франсуа. А також образ саду, у якому любить працювати капелан Гільйом. Бо таким «садом» для нього тривалий час буде і душа Франсуа, якого він мріє виплекати як «вічного слугу церкви» [1, С. 182].

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

Але поворотним у житті майбутнього поета стало знайомство з ковалем Коленом. Саме він відкрив йому очі на не пізнані раніше сторони життя: *«Усе виявилось оманю: мрія про добродесність, про чистоту, про обітницю дівочтва, зречення, наслідування янголів. Усе обернулося іншою стороною, похмурою й тяжкою, люття демонів, покидьками відьомських шабашів»* [1, С. 179]. І серед цих найбільочіших відкриттів – правда про його походження. Виявляється, що його батько – капелан Гільйом Війон. Образа за матір і глуха ненависть до батька збурюють у ньому протест. Він перестає зважати на капелана, а з часом починає пиячити і красти гроші на випивку. Віктор Домонтович зображує психологічний злам, що відбувся в душі Франсуа. Сором, докори сумління витіснила згадка про його народження і *«ненависть кривавила йому серце, роздирала на шматки, і він, стискуючи уста, щоб не закричати від одчаю, з похмурою люття кидав на заллятий вином стіл жмені вкрадених ним мідяків»* [1, С. 181]. Кульмінаційний момент у взаєминах із капеланом Гільйомом, коли Війон зізнається, що знає про його батьківство, письменник визначає більше, ніж конфліктом двох поколінь – це *«два часи, дві ери»* [1, С. 182]. Тобто, з родинного конфлікту це переростає у світоглядний конфлікт. Відтак Франсуа постає людиною, яка переживає руйнування звичної (середньовічної) системи координат, де, за задумом капелана, власний гріх він хотів спокутувати вихованням слухняного юнака. Але накидання «чужої» ідентичності не вдалося. Хоча власна тотожність Франсуа ще не сформувалася, небажання бути проектом чужої волі штовхає його до самоконструювання через бунт.

Екзистенційний рух Франсуа Монкорб'є до Франсуа Війона Віктор Домонтович позначає як *«шляхи падінь і піднесень»* (в однойменному розділі повісті). Автор пропонує глибоке психоаналітичне осмислення людської і мистецької іпостасей Війона, враховуючи як історичні та суспільні

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

обставини, («*В життя Франсуа входив через см'ятіння катастроф*» [1, С. 184]), так і внутрішньо-емоційні імпульси. Так, в авторській інтерпретації народження Війона-поета відбувалося не тільки через бунт проти лицемірства батька, а й через емпатію до матері, вираженням якої може стати художнє слово: «*Йому здається, що жаль, який гризе його, досяг такої сили, що коли б він міг втілити його в словах і тоді кинув би в обличчя світові, цей жальний, нестерпний біль знищив би цілий світ*» [1, С. 184—185]. Акцентуючи на самотності і відчуженні Франсуа Війона як основи того, що він «*жив хаосом знищення*» [1, С. 184], Віктор Домонтович говорить про руйнування звичної системи цінностей («*Усе, що досі вважалося за святе й недоторкане, лишилося позаду. Більше не існувало Бога, церкви, догматів і законів, заборон, моралі, розмежувань свого й чужого, чогось, що було б заборонене або могло зватись недозволеним. Було “я хочу!” і поза цим не було нічого*» [1, С. 185]), що штовхнуло Війона до буття, де він «*жив наказами інстинктів*» [1, С. 184]. Так автор показує, як руйнування зовнішніх моральних структур оголює первісну стихію людини. Вважаємо, що так окреслюється ідентичність, заснована на саморуйнуванні, яку формує його доба.

Як спробу протиставити їй іншу свою ідентичність – «*поета й лицаря*» – сприймаємо історію платонічного кохання Війона до дружини заможного бюргера Катерини. Ця подія стає центральною в повісті і одним із найпотужніших чинників постання іронічно-філософського Війона-поета. Це почуття було схожим на лицарське поклоніння Прекрасній Дамі, хоча й супроводжувалося роздумами про самогубство: «*Біль отруював любовний порив. В мозок вливалася отрута. На серце лягав надлюдський тягар*» [1, С. 189]. Та найважливіше – воно дає Війонові усвідомити своє нове «Я»: «*Він, Франсуа, був покликаний охороняти прекрасну даму. Таке було його*

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

правдиве призначення і цьому житті, лицаря й поета» [1, С. 191], а отже, стає спробою естетизувати й упорядкувати хаос власного буття. Таким чином, автор повісті акцентує на внутрішній роздвоєності Війона, який болісно шукає власну ідентичність через постійне заперечення попередніх ролей; єдиною ж формою, яка дозволяє втримати розщеплене «Я», стає поетична творчість.

Говорячи про Війона, Віктор Домонтович встановлює історичну призму характеристики доби Середньовіччя як першого досвіду «в справі всебічної уніфікації життя» [1, С. 192], що, своєю чергою, зумовлює «чужинність» поета цій епосі. Індивідуальним чи власне приватним повстанням Війона стає його сутичка з кліриком Сермуазом, серед численних відступів якого від церковних догматів, на думку Війона, було і залицання до Катерини. Для поета він не тільки «брудна тварина, що наважувалася своєю присутністю сквернити чудовий сад...» [1, С. 190], а й джерело небезпеки звинувачення в ересі. Так до самопочування Війона додається почуття тривоги, «що, раз прокинувшись в ньому, ніколи вже більше з тих пір не покидало його» [1, С. 201]. Єдиним, що надихало і тримало поета в той час, залишалося кохання до Катерини, у якому він так і не зізнався їй. Домонтович підкреслює роль цього високого почуття в житті поета («Усі успіхи, все його натхнення, вся його гордість, усе було тільки офірою, принесеною до її ніг» [1, С. 202]), що утримує його на краю морального занепаду. Важливо вважати деталь, на якій акцентує автор: Війон носить під одягом ніж, щоб захиститися від нападу, і перев'язаний шовковою стрічкою згорток пергаменту з присвяченими Катерині віршами. Ця деталь поєднує два протилежні первні – небезпеку і кохання – які інспірують творчість і життя Війона загалом. Це дає зрозуміти, наскільки глибокою стала емоційна травма поета, коли і його, і його вірші Катерина відкинула. До цього додається покарання за непристойні

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

вірші, винесене духовним судом і ініційоване Сермуазом. Сором і відчай від пережитого поєднуються з усвідомленням власних мистецьких амбіцій: *«Він, що мав талант, натхнення, міць владаря, що мусив був стати в майбутніх поколіннях на рівні Вергілія й Горація, він не існував більш!»* [1, С. 210]. Але та крихка стіна, яку звело його кохання між мораллю і аморальністю, була зруйнована. І Війон стає злодієм. Ця його нова ідентичність – це також форма протесту після усвідомлення, що *«вона не хотіла його віршів. Вона хотіла золота, коштовних каміннів, тонкого полотна, важкого оксамиту»* [1, С. 208]. Характерно, що в цей час Війон підписує листи і придбані на вкрадені гроші коштовні речі малюнком вороненяти. Імовірно, самоозначення птахом із сумнівною привабливістю відбиває амбівалентну самототожність поета.

Остаточно відкинутий коханою жінкою, Війон стрімко рухається до межі, за якою далі проходитьиме його буття: він вчиняє вбивство, щоб помститися за приниження. Віктор Домонтович залишає фінал повісті відкритим, але читач розуміє, що далі розпочинається той шлях Франсуа, що і зробив його легендою Середньовіччя.

Отже, якщо в інтерпретації Стівенсона ідентичність Війона нестабільна й маскована і перед читачем розгортається не її втрата, а гра ролей, то в Домонтовича постає ідентичність, розщеплена історичною ситуацією. Як досвід світоглядного розлому «розщеплена» постать поета у повісті «Франсуа Війон» виходить за межі свого історичного хронотопу, піднімаючись до рівня символічного суб'єкта, що переживає антропологічну кризу. Війон Домонтовича більш інтелектуальний, культурний знак, об'єкт стилізації, інструмент рефлексії над історією культури, і, можливо, навіть маска самого автора-інтелектуала, що живе у кризову добу. Домонтовича цікавить не реконструкція Середньовіччя як минулого, а пошук у «добі Війона» моделі

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

культурної катастрофи й переходу, співзвучної з ХХ століттям. Якщо у Стівенсона герой формує власну ідентичність у межах події, то в Домонтовича сама епоха починає формувати ідентичність героя.

Висновки. У європейській культурній традиції постать Франсуа Війона належить до тих образів, що виходять за межі власного історичного часу й набувають статусу символічних моделей митця кризової доби. Поєднання біографічної «порожнечі» та автобіографічної «надмірності» у творчій спадщині поета зумовило не лише тривалу міфологізацію його постаті, а й перетворення Війона на своєрідний простір культурної проєкції, у якому різні епохи осмислювали власні уявлення про природу творчості, свободи, морального вибору та межовий досвід людини.

Проаналізувавши обрані для аналізу твори, виокремлюємо дві основні інтерпретаційні моделі образу Війона як поета на межі художнього мислення Середньовіччя і Нового часу. Перша модель (*історико-психологічна й екзистенційна* Стівенсона), зумовлена історичними реаліями й позбавлена етичного пафосу, акцентує на суперечливості, соціальній вкоріненості й моральної амбівалентності постаті Війона («Ночівля Франсуа Війона» Роберта Льюїса Стівенсона).

Друга модель (*інтелектуально-історіософська* Віктора Домонтовича) тяжіє до міфологізації образу поета: Війон тут дистанційований від конкретного історичного контексту й постає архетипом митця-бунтаря з іронічним поглядом на світ.

Стівенсон через Війона осмислює природу творчої людини в межовій ситуації. Тоді як Віктор Домонтович – у межовій (переходовій) епосі, якою у нього постає Середньовіччя, а через його призму і власна епоха модерну.

Війон у Домонтовича значно радше інтелектуальний конструкт, ніж історична постать. Письменник використовує образ Війона не лише як

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXIX mezinárodní kolektivní monografie

персонажа, а як спосіб осмислення таких питань, як природа митця, свобода, іронія, гра культури з історією. Тож, на відміну від «Війона екзистенційного» у Стівенсона, у Домонтовича він «культурологічний» та «інтелектуальний». У його повісті біографія перетворюється на історіософію, психологія – на антропологію, а поет стає символом кризи культури.

Для обох письменників – Стівенсона і Домонтовича – Війон стає не лише історичним персонажем, а й «дзеркалом» середньовіччя, у яке «вдивляються» різні епохи в пошуках перегуків і відмінностей із власною. Еволюція художнього образу Війона від історико-психологічної до інтелектуально-архетипної моделі засвідчує не лише зміну уявлень про митця в європейській культурі, а й трансформацію самих способів осмислення історії, особистості та межового досвіду людини.

Список використаних джерел:

1. Домонтович В. Франсуа Війон. *Домонтович В. Напередодні*. Київ : 2026. С. 161 – 220.
2. Новик О. Франсуа Війон – Віктор Домонтович: між новим і минулим. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2019. Вип. 18. С. 111–117. URL: <https://dspace.bdpi.org.ua/handle/123456789/1559>
3. Павличко С. Теорія літератури. Передм. Марії Зубрицької. Київ : Основи, 2002. 679 с.
4. Стівенсон Р.Л. Ночівля Франсуа Війона. Пер. Р. Доценка. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4021>
5. Stevenson R. L. François Villon, student, poet, housebreaker. URL: <https://www.online-literature.com/stevenson/men-and-books/6/>